

Empowered lives.
Resilient nations.

ឯកសារសង្ខេប

សីហា ២០១៧

សន្និសីទម៉ាកែសស្តីពីជនពិការដែលពិបាកអាន ឯកសារបោះពុម្ព នៅកម្ពុជា

សារសំខាន់ៗ

- ពិការភាពដែលនាំឲ្យពិបាកអាន អាចបង្កឡើងដោយសារពិការភាពផ្នែកគំហើញ ដូចជា ពិការភ្នែក ឬកម្រោយគំហើញ, ពិការភាពដើរិញការអកិរខ្យ/ការរៀនសូត្រ ដូចជា វិកលទស្សន៍ (dyslexia) និងអូទីស៊ីម, ឬពិការកាយសម្បទា ដូចជា ជំងឺជាតិសុន និងពិការខ្លួនអវៈយវៈ ជាដើម។
- សន្និសីទម៉ាកែសស្តីពីជនពិការដែលពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ព (ហៅកាត់ថា “សន្និសីទម៉ាកែស” ឬ “សន្និសីទ”) ផ្តល់នូវលទ្ធភាពឲ្យមានការបង្កើត ចែកចាយ និងផ្តោតប្តូរឆ្លងដែនរវាងប្រទេសមួយ និងប្រទេសមួយទៀត នូវឯកសារក្នុងទម្រង់ងាយស្រួលយល់ សម្រាប់ជនពិការដែលពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ព។ វាអាចរួមចំណែកយ៉ាងធំធេងចំពោះការលើកកម្ពស់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ សិទ្ធិ និងសុខុមាលភាពរបស់ជនពិការដែលពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ព និងការសម្រេចការអកិរខ្យប្រកបដោយចីរភាព បរិយាប័ន្ន និងយុត្តិធម៌ នៅកម្ពុជា។
- ការខ្វះឯកសារបោះពុម្ពក្នុងទម្រង់ងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការទាំងនេះ មានន័យស្មើនឹងការមិនផ្តល់សិទ្ធិទទួលបានចំណេះដឹង ដែលជាសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន ដល់ជនពិការទាំងនោះដែលនាំឲ្យមានផលវិបាកធ្ងន់ធ្ងរដល់ការអកិរខ្យរបស់ពួកគេ។ បញ្ហានេះរារាំងជនពិការដែលពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ពមិនឲ្យអាចសម្រេចបាននូវសក្តានុពលពេញលេញរបស់ពួកគេក្នុងនាមជាមនុស្សដូចគេដូចឯង និងមិនឲ្យពួកគេអាចចូលរួមប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការអប់រំ ទីផ្សារការងារ និងសកម្មភាពវប្បធម៌បាន។ បញ្ហានេះអាចនាំឲ្យជនពិការទាំងនេះបាត់បង់ឱកាសធ្លាក់ចូលទៅក្នុងភាពក្រីក្រ និងស្ថិតក្នុងភាពឯកាមិនអាចចូលប្រឡូកក្នុងសកម្មភាពវប្បធម៌នានាបាន។
- ប្រទេសកម្ពុជា ជាប្រទេសមួយ ក្នុងចំណោមសមាជិកអាស៊ានតែពីរប្រទេសប៉ុណ្ណោះ ដែលបានចុះហត្ថលេខាលើសន្និសីទម៉ាកែសនេះ ប៉ុន្តែមិនទាន់បានផ្តល់សេចក្តីប្រយោជន៍ ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវដើម្បីអាចចូលរួមក្នុងសន្និសីទនេះ នៅឡើយ។
- សន្និសីទម៉ាកែសនេះ មានភាពពាក់ព័ន្ធ និងមានសារៈសំខាន់ជាពិសេស សម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជាដោយសារតែជនពិការភ្នែក និងជនខ្សោយគំហើញ មានភាគរយខ្ពស់ ក្នុងចំណោមជនពិការសរុបក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ពោលគឺរហូតដល់ ៣៥ ភាគរយ។
- ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិអ្នកនិពន្ធបច្ចុប្បន្នរបស់ប្រទេសកម្ពុជា មានបញ្ញត្តិដែលអនុញ្ញាតឲ្យមានការដាក់កំហិត និងករណីលើកលែង ដើម្បីផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់ជនពិការ។ ប៉ុន្តែ វិសាលភាពនៃបញ្ញត្តិទាំងនេះចាំបាច់ត្រូវពង្រីកបន្ថែមទៀត ទើបអាចអនុលោមតាមសន្និសីទម៉ាកែស និងអាចទាញប្រយោជន៍ពេញលេញពីសន្និសីទនេះបាន។

■ សន្និសីទម៉ារ៉ាកេសអាចបំពេញនាទីជាលិខិតបកប្រែច្បាប់ដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ សម្រាប់ពន្លឿនការអនុវត្តអនុសញ្ញាសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ ដែលប្រទេសកម្ពុជាបានផ្តល់ស្ថាប័នកាលពីឆ្នាំ ២០១២។

សាវតារ

ពិការភាពដែលនាំឲ្យពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ព អាចបង្កឡើងដោយសារពិការភាពពាក់ព័ន្ធនឹងតំបន់ភ្នែក ដូចជាពិការភ្នែក និងកម្រោយតំបន់ភ្នែក, ពិការភាពជុំវិញការអភិវឌ្ឍ និងការរៀនសូត្រ ដូចជា វិកលទស្សន៍ (dyslexia) និងអូទីស៊ីម, ពិការភាពកាយសម្បទា ដូចជា ជំងឺជាតិសសុន និងពិការខ្លួនអវៈយវៈ ជាដើម។ ជនពិការដែលពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ព ពុំអាចទទួលបានព័ត៌មានប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពពីឯកសារដែលគេបោះពុម្ពតាមបែបធម្មតា (ដូចជា ដោយសារតែពួកគេមិនអាចមើលឃើញ/អានអត្ថបទ កាន់សៀវភៅ ឬបើកទំព័រសៀវភៅបាន) បានឡើយ ដែលមានន័យថា ពួកគេត្រូវការឯកសារក្នុងទម្រង់ដែលផ្តល់ភាពងាយស្រួលដល់ពួកគេដូចជា ឯកសារប្រើប្រាស់អក្សរស្នាប សម្លេង សៀវភៅអេឡិចត្រូនិច ឬឯកសារដែលប្រើព្រឹត្តិអក្សរធំៗ។

ការកង្វះភាពទទួលបាននូវឯកសារក្នុងទម្រង់ដែលផ្តល់ភាពងាយស្រួលដល់ជនពិការ ដែលមានតំលៃមួយសមរម្យ និងទានពេលវេលា បង្កអោយមានការរារាំងជនពិការដែលពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ពរាប់លាននាក់នៅទូទាំងពិភពលោក មិនឲ្យទទួលបានប្រយោជន៍ពិការភាពសម្រាប់ខ្លួនសំខាន់ៗជាច្រើនសម្រាប់មនុស្ស។

មានការប៉ាន់ប្រមាណថា ក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ មានសៀវភៅបោះពុម្ពតិចជាង ១% ហើយក្នុងប្រទេសអភិវឌ្ឍមានសៀវភៅបោះពុម្ពតិចជាង ៧% ដែលផលិតឡើង ក្នុងទម្រង់ងាយស្រួលយល់ សម្រាប់ជនពិការដែលពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ព។^១ ពេលខ្លះ គេហៅស្ថានភាពនេះថា “ទុរភីកសៀវភៅ (book famine)”។ ការកើតមានជាទូទៅនូវបញ្ហាទុរភីកសៀវភៅបែបនេះ អាចធ្វើឲ្យជនពិការដែលពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ព ត្រូវបានផ្តាច់ចេញពីការអប់រំ ការងារ/មុខរបរ ការថែទាំសុខភាព សកម្មភាពវប្បធម៌ ឬធ្វើឲ្យពួកគេមិនអាចចូលរួមក្នុងរាល់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់នៃជីវភាពនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម។

មានការព្យាករណ៍ថា ចំនួនមនុស្សដែលមានពិការភាពធ្វើឲ្យពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ពនៅកម្ពុជា និងនៅទីកន្លែងដទៃទៀត នឹងមានការកើនឡើងក្នុងចំនួនកាន់តែច្រើន ដោយសារតែប្រជាជនកាន់តែចាស់ជាង និងដោយសារតែការកើនឡើងនូវករណីជំងឺមិនឆ្លង ដូចជា ស្រួត (ដែលបណ្តាលអោយមានពិការភាព) និងទឹកនោមផ្អែមជាដើម (ដែលបណ្តាលអោយងងឹតភ្នែក និងខូចខាតភ្នែក)។ ដូច្នេះការបង្កើនលទ្ធភាពទទួលបានឯកសារបោះពុម្ពក្នុងទម្រង់ងាយស្រួលអានសម្រាប់ជនពិការ រឹតតែមានសារៈសំខាន់ទៅទៀត នៅក្នុងសង្គមទូទៅ។

សន្និសីទម៉ារ៉ាកេស

កត្តាមួយ ក្នុងចំណោមកត្តានានា ដែលរួមចំណែកនាំឲ្យមានបញ្ហា “ទុរភីកសៀវភៅ” កើតឡើង រួមមាន របាំងផ្នែកច្បាប់ ដែលរារាំងដល់ការបង្កើត និងចែកចាយឯកសារបោះពុម្ព ក្នុងទម្រង់ផ្តល់ភាពងាយស្រួលដល់ជនពិការ និងការផ្តោះប្តូរឯកសារទាំងនេះឆ្លងព្រំប្រទល់ដែនរវាងប្រទេសមួយ និងប្រទេសមួយទៀត។ ឧទាហរណ៍ គេមិនអាចយកសៀវភៅពេញនិយមមួយក្បាល ដែលបោះពុម្ពក្នុងទម្រង់ងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការ ក្នុងប្រទេស ក ទៅឲ្យជនពិការដែលពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ព អង្គការជនពិការភ្នែក ឬបណ្តាលយកក្នុងប្រទេស ខ បានឡើយ ដោយសារតែ បច្ចុប្បន្ននេះ ពុំមានក្របខ័ណ្ឌច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលអនុញ្ញាតឲ្យមានការផ្តោះប្តូរសៀវភៅរវាងប្រទេសទាំងពីរបាន។ ដូច្នេះ ចាំបាច់ត្រូវតែមានការបង្កើតសៀវភៅក្នុងទម្រង់ងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការដែលនេះឡើងវិញក្នុងប្រទេស ខ ដែលធ្វើឲ្យមានការធ្វើការងារ និងការចំណាយធនធានត្រួតគ្នា ដើម្បីផលិតសៀវភៅដែលនេះ។ ការកើនឡើងនូវចំណាយសម្រាប់ផលិតឯកសារដែលងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការ ធ្វើឲ្យមានផលប៉ះពាល់ដល់ចំនួនសៀវភៅដែលអាចរកបានសម្រាប់ជនពិការ។

សន្និសីទម៉ារ៉ាកេសស្តីពីការបង្កភាពងាយស្រួលឲ្យជនពិការភ្នែក អ្នកខ្សោយតំបន់ភ្នែក ឬជនពិការដែលជួបការលំបាកក្នុងការអាន អាចអានឯកសារបោះពុម្ពបាន (ហៅកាត់ថា “សន្និសីទម៉ារ៉ាកេស” ឬ “សន្និសីទ”) ដែលត្រូវបានរៀបចំចប់រួចរាល់ កាលពីខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣ មានគោលបំណងដកចេញនូវរបាំងច្បាប់ទាំងនេះ។^២ សន្និសីទនេះអាចត្រួសត្រាយផ្លូវឲ្យមានការបង្កើតនូវបរិយាកាសគតិយុត្តិដែលអំណោយដល់ដើម្បីបញ្ចប់បញ្ហា “ទុរភីកសៀវភៅ” ហើយក្នុងពេលជាមួយគ្នា ធានាឲ្យមានការការពារសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍របស់អ្នកនិពន្ធ។

សន្និសីទនេះ អាចដោះស្រាយស្ថានភាពនេះតាមរយៈការអនុញ្ញាតអោយមាន “អង្គការដែលទទួលបានការអនុញ្ញាត” ដូចជាស្ថាប័នអង្គការជនពិការភ្នែក និងបណ្តាលយក ដើម្បីរួមគ្នាប្រមូលនូវភាពទទួលបានដូច្នេះកាត់បន្ថយការងារស្នូន និងសន្សំសំចៃថវិកា ទៅលើករណីសាធារណៈជាច្រើន មូនីជី និងជំនួយនិងបង្កើនចំនួនការរកបាននូវសៀវភៅងាយស្រួលអានសំរាប់ជនពិការ។

១ សម្ព័ន្ធជនពិការភ្នែកពិភពលោក (២០១៣) សេចក្តីប្រកាសព័ត៌មានស្តីពីការចេញសន្និសីទសម្រាប់ជនពិការភ្នែកជាមួយនឹងអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក (WIPO) អាចរកបានតាមរយៈគេហទំព័រ <http://www.worldblindunion.org/english/news/pages/press-release-wipo-negotiations-treaty-for-blind-people.aspx>

២ សូមមើលគេហទំព័រអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក (WIPO) សម្រាប់ព័ត៌មានលម្អិត <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh/>

បណ្តាលយកជាគន្លឹះជោគជ័យនៃសន្និសីទ ពីព្រោះនៅទូទាំងពិភពលោកបណ្តាលយកជាទីតាំងចម្បងមួយ នៃអក្សរស្នាម សំលេង ឯកសារដែលប្រើប្រាស់អក្សរធំៗ និងសំភារៈដែលមានទម្រង់ជាអេឡិចត្រូនិកសំរាប់ ជនពិការភ្នែក និងអ្នកខូចខាតគំហើញ។ លើសពីនេះទៅទៀតនៅក្នុងសន្និសីទនេះ មានតែស្ថាប័នអង្គការ ជនពិការភ្នែក បណ្តាលយក និង “អង្គការដែលទទួលបានការអនុញ្ញាត” ប៉ុណ្ណោះមានសិទ្ធិស្របច្បាប់ក្នុងការ ចែកចាយឯកសារក្នុងទម្រង់ងាយស្រួលសំរាប់ជនពិការទៅប្រទេសដទៃផ្សេងៗទៀត។

ទិដ្ឋភាពសំខាន់បំផុតនៃ សន្និសីទម៉ារ៉ាកេស គឺថាវិសាលភាពរបស់វាមិនមែនគ្របដណ្តប់តែជនពិការភ្នែក និងអ្នកខូចខាតគំហើញប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាបានគ្របដណ្តប់ទៅដល់ជនពិការដែលពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ព ដទៃផ្សេងទៀត ដែលត្រូវបានព្យាករណ៍ថានឹងមានការកើនឡើងដោយសារតែប្រជាជនកាន់តែមានវ័យជរា និង ដោយសារតែការកើនឡើងនូវករណីជំងឺមិនឆ្លងដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ។

សន្និសីទម៉ារ៉ាកេស គឺជាសន្និសីទសិទ្ធិអ្នកនិពន្ធដំបូងដែលតំកល់គោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្សជាចម្បង មានការផ្សារភ្ជាប់ជាក់លាក់ទៅនឹងសេចក្តីថ្លែងការណ៍សាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងអនុសញ្ញា សហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ (UNCRPD)។

ការបន្តកើតឡើងនូវបញ្ហា “ទុរភិកសៀវភៅ” គឺជានិន្នាការផ្ទុយនឹងស្មារតីនៃអនុសញ្ញាសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិ ជនពិការ (UNCRPD) និងកាតព្វកិច្ចកើតចេញពីអនុសញ្ញានេះ ដែលប្រទេសកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័ន កាលពីឆ្នាំ ២០១២។ ជាពិសេស សន្និសីទម៉ារ៉ាកេសនឹងជួយឲ្យប្រទេសកម្ពុជាអាចបំពេញតាមកាតព្វកិច្ច ដែលត្រូវបានចែងជាក់លាក់ក្នុងអនុសញ្ញា UNCRPD ដូចជា មាត្រា ៩ ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន មាត្រា ៣០ (១) (ក) ស្តីពីការចូលរួមក្នុងសកម្មភាពវប្បធម៌ តាមរយៈការទទួលបានសម្ភារៈ/ឯកសារវប្បធម៌ក្នុងទម្រង់ ងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការ និងមាត្រា ៣០ (៣) ស្តីពីការធានាថា “ច្បាប់ការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញានឹង មិនបង្កឲ្យមានរបាំងមិនសមហេតុសមផល ឬរបាំងដែលមានចរិតជាការរើសអើង ចំពោះការទទួលបានសម្ភារៈ/ ឯកសារក្នុងទម្រង់ងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការ”។

សន្និសីទម៉ារ៉ាកេសបានចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៦។ គិតត្រឹមដើមខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៧ មានប្រទេសចំនួន ២៨ បានចូលរួមក្នុងសន្និសីទនេះ។^៤

បរិបទក្នុង ប្រទេសកម្ពុជា

បើតាមការអង្កេតពាក់កណ្តាលជំរឿនប្រជាជន ឆ្នាំ ២០១៣ ដែលធ្វើឡើងដោយក្រសួងផែនការ^៥ ជនពិការក្នុង ប្រទេសកម្ពុជាមាន ២,១ ភាគរយ ស្មើនឹងប្រមាណជា ៣០០០០០ នាក់ ដែលចំនួននេះមានការកើនឡើង ៥៧% បើធៀបជាមួយនឹងស្ថិតិឆ្នាំ ២០០៨។ ជនពិការគំហើញមានភាគរយខ្ពស់ជាងគេ ពោលគឺប្រមាណជា ៣៥% ក្នុងចំណោមចំនួនជនពិការសរុប ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

កិច្ចការពារ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ ដែលរាប់បញ្ចូលទាំងសិទ្ធិទទួលបានចំណេះដឹង សិទ្ធិទទួលបាន ការអប់រំ និងសិទ្ធិចូលរួមក្នុងសកម្មភាពវប្បធម៌ នឹងឆ្លើយតបចំពោះអាទិភាពរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដូចជា ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា និងក្រុមប្រឹក្សាស្តារអភិវឌ្ឍន៍ វិស័យកសិកម្ម និងជនបទ ដែលស្ថាប័នទាំងនេះសុទ្ធតែផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើសិទ្ធិជនពិការ ក្រោមគ្របខ័ណ្ឌផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិបច្ចុប្បន្ននេះ។^៦ ការលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ ក៏មានសារៈសំខាន់ ចំពោះការសម្រេចគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ស្របតាមគោលការណ៍ “មិនទុកអ្នកណាម្នាក់ចោល” និង “ខិតខំឲ្យទៅដល់អ្នកដែលនៅក្រោយគេមុនគេ” ផងដែរ។

ប្រទេសកម្ពុជាបានចុះហត្ថលេខាលើសន្និសីទម៉ារ៉ាកេស នៅពេលដែលអនុសញ្ញានេះបើកសម្រាប់ការចុះហត្ថលេខា កាលពីថ្ងៃទី ២៨ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣។ ប្រទេសកម្ពុជា គឺជាប្រទេសមួយ ក្នុងចំណោមសមាជិកអាស៊ាន តែពីរ ប្រទេសប៉ុណ្ណោះ ដែលបានចុះហត្ថលេខាលើសន្និសីទនេះ ដែលនេះជាការបង្ហាញពីការប្តេជ្ញាចិត្តខ្ពស់របស់ ប្រទេសកម្ពុជា ចំពោះការលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ ទាំងនៅថ្នាក់ជាតិ ទាំងថ្នាក់សកល។ ប៉ុន្តែប្រទេសកម្ពុជា ពុំទាន់បានផ្តល់សច្ចាប័នអនុសញ្ញានេះនៅឡើយ ដែលការផ្តល់សច្ចាប័ននេះជាជំហានចាំបាច់ ដើម្បីឲ្យប្រទេស នេះអាចចូលរួមជាមួយនឹងសន្និសីទនេះជាផ្លូវការបាន។

ការផ្តល់សច្ចាប័ននេះតម្រូវឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរមួយចំនួន ក្នុងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិអ្នកនិពន្ធរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ដើម្បីឲ្យច្បាប់នេះអនុលោមទៅតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវ ដែលត្រូវបានដាក់ចេញក្នុងសន្និសីទម៉ារ៉ាកេស។ ឧទាហរណ៍ ច្បាប់នេះត្រូវបញ្ចូលបញ្ញត្តិមួយ ដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យមានការបង្កើត ឬការចែកចាយស្នាដៃបោះពុម្ពផ្សាយ ក្នុងទម្រង់ដែលងាយស្រួលសម្រាប់ជនពិការ។ លើសពីនេះ វិសាលភាពនៃបញ្ញត្តិមួយចំនួនរបស់ច្បាប់ដែលកំពុង ចូលជាធរមានរួចទៅហើយនេះ ក៏ចាំបាច់ត្រូវពង្រីកវិសាលភាពបន្ថែមទៀតផងដែរ ម្យ៉ាងវិញស្ថាប័ន

៣ សូមមើលគេហទំព័រសន្និសីទសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

៤ សូមមើលគេហទំព័រនៃអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក (WIPO) ខាងលើ សម្រាប់បញ្ជីបច្ចុប្បន្នភាពនៃភាគីកិច្ចសន្យា

៥ វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ ក្រសួងផែនការនៃប្រទេសកម្ពុជា (២០១៣) របាយការណ៍ចុងក្រោយនៃការអង្កេតពាក់កណ្តាលជំរឿនប្រជាជនរបស់ ប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០១៣ http://www.stat.go.jp/info/meetings/cambodia/pdf/ci_fn02.pdf

បរិបទក្នុង ប្រទេសកម្ពុជា

ដែលបានទទួលការអនុញ្ញាត (ឧ. ស្ថាប័នដែលផ្តល់សេវាដល់ជនពិការដែលពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ពដោយមិនរកប្រាក់ចំណេញ ដូចជា ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល បណ្ណាល័យ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដូចជា សមាគមជនពិការភ្នែកកម្ពុជា ជាដើម) អាចនាំចូល និងនាំចេញឯកសារក្នុងទម្រង់ដែលងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការបាន។

លើសពីនេះ ជាផ្នែកមួយនៃការអនុវត្តសន្ធិសញ្ញានេះ គួរមានការដាក់ឱ្យអនុវត្តនូវប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រង ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការរៀងចេញពីវិធានការការពារបច្ចេកវិទ្យា ឬ “សោរឌីជីថល (digital lock)” ដែលបិទមុខងារមួយចំនួនសម្រាប់ ជួយដល់ជនពិការ ដូចជា សមត្ថភាពបម្លែងពីអត្ថបទទៅសម្លេងនិយាយ លើឧបករណ៍សម្រាប់អានសៀវភៅអេឡិចត្រូនិចជាដើម។

តាមរយៈការបង្កលក្ខណៈឱ្យមានការផ្តោតប្តូរឯកសារក្នុងទម្រង់ងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការរវាងប្រទេសមួយនិងប្រទេសមួយ សន្ធិសញ្ញាម៉ារ៉ាកេសអាចផ្តល់ប្រយោជន៍ជាពិសេសដល់ប្រទេសតូចៗ ដែលមានឯកសារក្នុងទម្រង់ងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការក្នុងមួយចំនួនមួយតិចតួច តួយ៉ាង ប្រទេសកម្ពុជា ជាដើម។ មានមនុស្សជាច្រើនដែលនឹងទទួលបានប្រយោជន៍បែបនេះ ដូចជា សិស្សពិការពិបាកអានឯកសារបោះពុម្ពដែលមានបំណងចង់រៀនភាសាអង់គ្លេស ឬភាសាបរទេសផ្សេងទៀត ក៏ដូចជាជនពិការដែលចាប់អារម្មណ៍ចំពោះការស្រាវជ្រាវថ្មីៗចុងក្រោយជាដើម។

ប្រទេសកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័នអនុសញ្ញាសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ (UNCPRD) ក្នុងឆ្នាំ 2012។ សន្ធិសញ្ញាម៉ារ៉ាកេស នឹងផ្តល់ឧបករណ៍ និងគុណប្រយោជន៍បន្ថែមផងដែរដល់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាដើម្បីបំពេញកាតព្វកិច្ចនេះជាច្រើន។

ជំហានបន្ទាប់

ពិការភាពកើតឡើងចេញពី “អន្តរកម្មរវាងអ្នកដែលមានភាពខ្សោយ និងរបាំងអាកប្បកិរិយា និងបរិស្ថាន ដែលបន្តចង្អុលកម្រិតខ្ពស់នៃការរើសអើង ដោយស្មើភាពគ្នាជាមួយនិងអ្នកដទៃទៀត” ។ ពេលគឺមិនមែនកើតឡើង ដោយសារតែភាពខ្សោយតែឯងនោះទេ។

ការចូលរួម និងការអនុវត្តសន្ធិសញ្ញាម៉ារ៉ាកេសអាចផ្តល់ឱ្យប្រទេសកម្ពុជានូវលិខិតុបករណ៍គតិយុត្តិបន្ថែមមួយទៀត សម្រាប់ស្វែងរកការគាំទ្រ ការពារ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ។ សន្ធិសញ្ញានេះនឹងបង្កើតឱកាសពង្រឹងការឆ្លើយតបវិស័យចំពោះជនពិការ និងការសហការជាមួយនិងដៃគូថ្មីៗ ឧទាហរណ៍ ក្រសួងពាណិជ្ជកម្មដែលជាអ្នកដឹកនាំការអនុវត្តច្បាប់សិទ្ធិអ្នកនិពន្ធនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងបណ្ណាល័យ ជាដើម។ សន្ធិសញ្ញានេះក៏នឹងជួយបើកទ្វារឱ្យកម្ពុជាអាចទទួលបានប្រយោជន៍ពីការសហការកាន់តែទូលំទូលាយបន្ថែមទៀតលើឆាកអន្តរជាតិ និងជំនួយថវិការ។

សម្រាប់ព័ត៌មានលម្អិតបន្ថែមអំពីការវិភាគពីច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិអ្នកនិពន្ធរបស់ប្រទេសកម្ពុជា និងអនុសាសន៍នានាសូមមើលរបាយការណ៍ដែលរៀបចំរួមគ្នាដោយ UNDP និងសម្ព័ន្ធជនពិការពិភពលោក-អាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិច ក្រោមចំណងជើងថា “សិទ្ធិទទួលបានចំណេះដឹងរបស់យើង៖ ការពិនិត្យផ្នែកច្បាប់ សម្រាប់ការផ្តល់សច្ចាប័នលើសន្ធិសញ្ញាម៉ារ៉ាកេសស្តីពីជនពិការមិនអាចអានឯកសារបោះពុម្ពបាន នៅអាស៊ី និងប៉ាស៊ីហ្វិច - កំណែសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា” ដែលមានជាភាសាខ្មែរ និងភាសាអង់គ្លេស លើគេហទំព័ររបស់ UNDP កម្ពុជា <http://www.kh.undp.org/> (របាយការណ៍ជាភាសាអង់គ្លេស ក៏មានជាទម្រង់ងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការដូចជា ទម្រង់អក្សរស្លាបអេឡិចត្រូនិច DAISY និងសម្លេង (MP3) ផងដែរ)។^៤

វេបសាយ ព័ត៌មានអេឡិចត្រូនិកសំរាប់បណ្ណាល័យ (EIFL) ផ្តល់នូវព័ត៌មាន មានសារៈប្រយោជន៍អំពីសន្ធិសញ្ញាម៉ារ៉ាកេស: <http://www.eifl.net/resources/implementation-marrakesh-treaty-eifl-faqs>

ឯកសារសង្ខេបនេះមានជាភាសាអង់គ្លេស ភាសាខ្មែរ និង (ទម្រង់ដែលងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការ)។

UNDP ផ្តល់ជំនួយបច្ចេកទេសផ្សេងៗ ដូចជា ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព និងការសហការត្រូវ-ត្រូវ ជាដើម តាមរយៈការធ្វើការងារក្នុងភាពជាដៃគូជាមួយនិងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សមាគមជនពិការភ្នែកនៅកម្ពុជា សម្ព័ន្ធជនពិការពិភពលោក-អាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិច ទីភ្នាក់ងារសហប្រជាជាតិជាដៃគូ និងអ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែម សូមទំនាក់ទំនងអ្នកស្រី ប៊ូ អមរា មន្ត្រីកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍សហប្រជាជាតិ (UNDP) កម្ពុជា (amara.bou@undp.org) និង ប៊ុន ម៉ៅ នាយកប្រតិបត្តិសមាគមជនពិការភ្នែកនៅកម្ពុជា (boun.mao@online.com.kh)។

៦ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា (២០១២) ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ២០១២-២០១៨ http://cdc-crdb.gov.kh/cdc/documents/NSDP_2014-2018.pdf

៧ ដកស្រង់ចេញពីអារម្ភកថានៃសន្ធិសញ្ញាសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ

៨ ទម្រង់ដែលងាយស្រួលយល់សម្រាប់ជនពិការអាចដោយឡែកបានពីគេហទំព័រនៃមជ្ឈមណ្ឌលប្រចាំតំបន់នៅទីក្រុងបាងកករបស់ UNDP http://www.asia-pacific.undp.org/content/rbap/en/home/library/democratic_governance/hiv_aids/our-right-to-knowledge--legal-reviews-for-the-ratification-of-th.html